

Ismét a keratoplasztika jogi szabályozásáról. Vélemény az új Egészségügyi Törvény transzplantációval kapcsolatos részeiről

(Szerkesztőségi közlemény)

A szerv- és szövetátültetésekkel az új Egészségügyi Törvény XI. fejezete foglalkozik. A fejezet címében, az alfejezet címeiben és a törvény szövegében mindenütt, a „szerv- és szövetátültetés” kifejezések egymás mellett szerepelnek. A törvény a szervek és szövetek átültetését egységesen ítéli meg, és egyféleképpen szabályozza, ami az 1972-es egészségügyi törvényhez képest jelentős visszalépést jelent, és a gyakorlatban számos problémát vet fel.

Ha a törvény 209. paragrafusának (1) pontjában foglaltakat szó szerint vesszük: „A szerv, szövet eltávolítása akkor kezdhető meg, ha egy háromtagú orvosi bizottság tagjai – véleményüket egymástól függetlenül kialakítva – egybehangzóan megállapították az agyhalál beálltát”, akkor mielőtt a már közel 24 órája halott, esetleg már hűtőben lévő holttestből kivesszük a szaruhártyát vagy más átültetésre szánt szövetet, össze kellene hívni a háromtagú független orvosbizottságot az agyhalál beálltának megállapítására. Az ember úgy gondolná, hogy szövetátültetés esetén, és minden olyan esetben, amikor a halál beálltát már hosszabb ideje, annak rendje és módja szerint, megállapították, akkor erre nincs szükség. Igen ám, de mit tegyünk akkor, ha a törvény mégis ezt írja elő. E nyilvánvaló értelmetlenséget, vagy legalábbis félreértelmezhetőséget a törvény ezután megírásra kerülő végrehajtási utasításában feltétlenül tisztázni kell majd.

Elég furcsa, mind jogi, mind szakmai szempontból kevésbé egyértelmű a „Szerv, szövet eltávolítása halott-

ból” című 208. paragrafus első három pontja is. Mint ismeretes, ebben a kérdésben különböző országokban két különböző jogi szabályozás létezik: 1. a feltételezett beleegyezésen és a kijelentendő tiltáson alapuló, és 2. a feltételezett tiltáson és a kijelentendő beleegyezésen alapuló szabályozás. A törvény a 208. paragrafus (1) pontjában világosan megfogalmazza, az 1972. évi törvényben is szereplő, és sok országban sikerrel alkalmazott 1. változatot, miszerint az elhunyt testéből transzplantáció céljából történő szerv- és szöveteltávolításhoz nem szükséges a beleegyző nyilatkozat, tiltó nyilatkozat hiányában a transzplantáció elvégezhető. Ugyanakkor ugyanezen paragrafus (2) pontja arról szól, hogy „a kezelő orvos köteles az elhunyt hozzátartozójának, ill. törvényes képviselőjének nyilatkozatát beszerezni az elhunyt *a szerv, szövet* eltávolítására vonatkozó feltehető szándékáról”. Azaz mégis meg kell kérdezni a hozzátartozókat, ugyan nem arról, hogy beleegyeznek-e az elhunyt testéből történő szerv vagy szövet eltávolításába, hanem arról, hogy az elhunyt, ha életében nyilatkozott volna, akkor mi lett volna a véleménye. Ez a szabályozás, amire tudomásom szerint sehol a világon nincs példa, elég nagy fejtörést okoz még majd mind az orvosoknak, mind az elhunytak hozzátartozóinak. Még nagyobb probléma, hogy nincs értelmezve az, hogy ki az a „kezelő orvos”, akinek mindezt meg kell tenni: az elhunyt kezelőorvosa(?), a boncolást végző orvos(?), a szerv vagy szövet eltávolítását végző orvos(?), a transzplantációt végző orvos(?), vagy a transzplantációra váró

beteg kezelőorvosa? Ezek közül leginkább a boncolást végző vagy szövet eltávolítását végző orvosnak lehet alkalma a hozzátartozókkal beszélni, a többiek egyszerűen nincsenek jelen akkor, amikor a transzplantálandó szövetnek a holttestből való eltávolításáról döntés születik. Felmerül a kérdés, hogy lehet-e, helyes-e őket a törvényben „kezelő orvosként” meghatározni. Szerencsére azért, hogy a dolog valahogy mégis működhessen, a törvény nyitva hagy egy kiskaput (ezzel az előbbi két pontot szinte hatályon kívül helyezi), mert kimondja, hogy „amennyiben a hozzátartozó, ill. törvényes képviselő nyilatkozatának beszerzése az átültetésre rendelkezésre álló időn belül nem lehetséges, tiltakozó nyilatkozat hiányát lehet vélelmezni”.

Úgy tűnik, hogy a törvény készítői a törvény előkészítésének időszakában többirányú nyomás alatt voltak, és minden félnek eleget akartak tenni. A transzplantációt minél nagyobb számban végezni akaróknak írták az (1) pontot, a szigorítást követelőknak a (2) pontot, lelkiismeretük megnyugtására pedig a (3) pontot. Számunkra, szaruhártya-átültetést végző szemorvosok számára szerencse (feltehetően a törvény előkészítésének időszakában kifejtett folyamatos és határozott véleménynyilvánításunk eredménye), hogy a szaruhártya-átültetést az összes többi transzplantáció köréből kiemelve és külön szabályozva, a törvény szövegébe az alábbi mondat is bekerült: „Szaruhártya-átültetés céljából történő szerv-, illetve szöveteltávolítás esetén nincs szükség a hozzátartozó nyilatkozatának beszerzésére”. Csak

megjegyzem, hogy itt is együtt szerepel a szerv- és a szövetátültetés. Úgy látszik a törvény megszövegezői nem tudták, és nem is vették a fáradságot maguknak ahhoz, hogy utánanézzenek, hogy a szaruhártya szerv vagy szövet. Pedig a kérdés eldöntéséhez elég lett volna megnézni az 1972-es törvény erre vonatkozó részeit.

Végezetül a 212. paragrafusról kell néhány szót ejteni. Ennek (1) pontja így szól: „Azokat a betegeket, akiknél *szerv- vagy szövetátültetés* orvosilag indokolt, fel kell venni a *szerv-, illetve szövetátültetés* országos várólistára. A felvételt a *szerv- vagy szövetátültetés* indikációját felállító egészségügyi intézmény kezdeményezi”. Az ezt követő pontok a várólisták állításának részleteit szabályozzák. Mivel a szervátültetés mellett ebben a paragrafusban is szerepel a szövetátültetés, feltehetőleg ez az előírás érvényes a szaruhártya-átültetésekre, a cadaver fascia lata, cadaver sclera beültetésekre, az égett betegeken történő liofilizált bőr beültetésére, legrosszabb esetben még a vérátömlesztésekre is. Csak találgatni lehet, hogy ha ezt komolyan vesszük, akkor abból milyen bonyodalmak származhatnak majd.

A helyzet megoldását egy nagyon jól átgondolt és széles körben megvitatott végrehajtási utasítás jelentheti, ami sok félreértést tisztázhat. A végrehajtási utasítás persze nem lehet a törvény szövegével (szellemével és szándékával) ellentétes, a törvény szövegét pedig csak a Parlament változtathatja meg.

Dr. Berta András